

INTERNATIONAL
DEBAT & ANALYSERedaktør: Flemming Rose
flemming.rose@jp.dk

I samarbejde med

Bloomberg

The Washington Post

FP
Foreign Policy

Dansk Institut For Internationale Studier

Dansk Institut For Internationale Studier

Kampen om Afrikas natur

En stor del af det illegale marked for vildt, tømmer og fisk har rod i Afrika, men efterspørgslen skal hovedsagelig findes i Asien, Europa og andre dele af verden uden for Afrika.

MIKKEL FUNDER
international@jp.dk

Naturfredning i Afrika, er det ikke noget med baby-elfanter og voksne mænd i khaki-shorts? Måske, men det er også skueplads for en stadig mere globaliseret kamp om adgang til det vildt og tømmer, som findes i og omkring Afrikas nationalparker, skovområder og vildtreservater.

Afrikas "uberørte" natur er nemlig for længe blevet suget ind i den globale kamp om naturressourcer.

Det, der engang var en lokal konflikt mellem fattige krybskytter og vildtforvaltere, er i dag blevet en del af et langt større spil, som involverer både stormagter, organiseret kriminalitet og forbrugere i øst og vest.

Kampen om Afrikas fredede natur har flere lag. De afrikanske lande er selv under stadig forandring. Befolkningstilvækst, udvikling af infrastruktur og nye investeringer i landbrug og industri betyder, at der er stadig mere pres på den jord og de habitater, som mennesker og dyr lever af.

Det fører til stadig stigende interessekonflikter mellem småbønder, stater, investorer og naturfredningsorganisationer om hvem, der skal have adgang til den fredede natur, og hvad den skal bruges til.

Denne problemstilling er kompleks nok i sig selv, men der er også større kræfter på spil. Den globale illegale handel med vildt, fisk og tømmer vurderes nu af flere kilder til at udgøre verdens fjerdestørste marked for økonomisk kriminalitet, kun overgået af narkotika, forfalskede mærkevarer og menneskehandel.

Det er i sagens natur vanskeligt at kortlægge værdien af illegale markeder, men konservative skøn vurderer, at den globale illegale handel med vildt, fisk og tømmer udgør minimum 100-125 mia. kr. årligt.

Dermed er denne handel overraskende nok større end de illegale markeder for diamanter, guld, håndvåben og menneskelige organer og tangerer sågar den illegale handel med olie.

Størstedelen af vildtet og tømmeret i denne ulovlige handel stammer fra udviklingslandene, ikke mindst de afrikanske lande. Her er det let at kaste skylden på lokalbefolkningen, men situationen er mere speget end som så.

Det er korrekt, at lokale småbønder på jagt efter jord er med til at rydde skovene i nogle områder, og i mange egne af Afrika foregår en betydelig lokal handel med kød fra vilde dyr (såkaldt "bushmeat"), som leveres af lokale krybskytter. Disse krybskytter er dog ikke amoraliske ignoranter, men almindelige mennesker, som blot vil overleve, og som ofte presses af omstændigheder, de ikke selv kontrollerer.

Eksempelvis er der dokumenteret en sammenhæng mellem den europæiske fiskeriflådes aktiviteter ud for Vestafrikas kyst og krybskytteri i Ghanas nationalparker. Det virker ikke logisk, men årsagen er enkel nok: Når europæiske fiskerbåde udkonkurrerer lokale fiskere, tyer folk i stedet til vilde dyr for at få proteiner nok.

Hertil kommer, at de virkelig store penge i den illegale handel med vildt og tømmer hentes helt andre steder og af helt andre aktører.

Mest kendt i offentligheden er nok det krybskytteri, der foregår på elefanter og næsehorn i mange afrikanske lande, og som i de seneste fire-fem år er mangedoblet. Det anslås, at den illegale markedsverdi på rå elfenben ligger omkring

15.000 kr. kiloet, imens kiloprisen på horn fra næsehorn er ca. 300.000 kr. og dermed højere end kokain.

Den illegale handel med vilde dyr og tømmer er altså ikke blot en eksotisk nebensjæft. Den er tværtimod organiseret i vidt forgrenede internationale syndikater, som er tæt forbundet til andre illegale markeder. Den ulovlige handel med vildt og tømmer bidrager dermed til at styrke og udbygge international økonomisk kriminalitet generelt.

Derudover hævdes det, at visse militante og fundamentalistiske organisationer i Afrika finansierer deres virke med hjælp fra krybskytteri og illegal handel med elfenben og andre naturressourcer.

Det skulle bl.a. dreje sig om den militante oprørsbevægelse Lord's Resistance Army, som opererer i det centrale Afrika, og som er kendt for rekruttering af børnesoldater. Også Al Shabaab, den militante islamistiske gruppe med base i Somalia, skulle hente finansiering fra handel med elfenben. Det var denne gruppe, som hævdedes at stå bag angrebet på Westgate-indkøbscentret i Nairobi.

Det er endnu uklart, om der vitterligt er en systematisk sammenhæng mellem militante bevægelser og den illegale handel med vildt og tømmer, og hvor omfattende den er. Dokumentationen er foreløbig ganske luftig. Klart er det dog, at

en række aktører i det internationale samfund har taget antagelsen til sig.

I 2012 og 2013 gennemførte den amerikanske kongres en høring og en undersøgelse, hvor den nuværende udenrigsminister, John Kerry, og en række eksperter slog fast, at illegal handel med vilde dyr udgør en global sikkerhedstrussel, fordi den finansierer organiseret kriminalitet og militante grupper.

Tidligere i år kom det så på dagsordenen i FN's Sikkerhedsråd, som vedtog sanktioner mod illegal handel med vilde dyr i Den Demokratiske Republik Congo og i Den

portør af illegalt elfenben hedder USA. Hertil kommer, at Vesten har sine egne interesser i Afrikas fredede naturområder, men det hører vi mindre om. Eksempelvis forsøger flere vestlige olie- og mineselskaber for tiden at få lov til at udvinde undergrunden i nationalparker i bl.a. Uganda og Zambia til stor fortrydelse for naturfredningsorganisationer.

Heri ligger en væsentlig pointe: Det er let at pege fingre ad krybskytter, organiseret kriminalitet og multinationale olieselskaber. Sagen er dog, at den efterspørgsel, som de tilfredsstiller, i vid udstrækning kommer fra helt almindelige middelklasseforbrugere verden over. I lande som Kina og Vietnam var elfenben og næsehorn engang kun noget, eliten havde råd til.

Med den stigende velstand i disse lande efterspørger flere og flere disse produkter. På samme måde ser man, at de voksende afrikanske byer og deres middelklasse udgør et stadig større marked for det "bushmeat", som tidligere blot blev nedlagt, så fattige landsbyboere kunne få mad på bordet.

Også europæiske forbrugere er til stede på disse markeder, særligt når det gælder de habitater, som vilde dyr lever i. På trods af forskellige certificerings-ordninger slipper der stadig ulovligt tømmer ind i Europa fra bl.a. Den Demokratiske Republik Congo, ligesom Europa importerer fødevarer, brændsel og andre produkter, som i flere tilfælde er indhentet på bekostning af afrikanske naturområder.

Bevarelsen af Afrikas fredede områder er altså i dag et stærkt globaliseret økonomisk og politisk felt.

Desværre kommer denne vinkel sjældent med i de naturfilm, vi ser på tv. Her fremstilles den afrikanske natur stadig i det uskyldsrøne lys, som vi holder så meget af.

Det er uheldigt, for hvis de betragtelige miljømæssige og økonomiske værdier skal bevares og fordeles på retfærdig vis, er der brug for en mere nøgtern og realpolitisk forståelse af problemstillingen.

Mikkel Funder er seniorforsker med ekspertise inden for naturressourcer og udvikling på DIIS.

© DIIS

Krybskytter i stort tal i Afrika jager elefanter for at få fat i deres værdifulde stødtænder. Arkivfoto: Ben Curtis/AP

En konservativ vurdering siger, at den globale illegale handel med vildt, fisk og tømmer udgør minimum 100-125 mia. kr. årligt.

Centralafrikanske Republik. Argumentet var, at handlen har bidraget til den sikkerhedsmæssige destabilitet i disse lande.

Den illegale handel med vilde dyr og tømmer er dermed blevet "sikkerhedsgjort" – dvs. gjort til genstand for den globale retorik om sikkerhed, som står så stærkt i international politik i disse år.

I den forbindelse har vestlige regeringer forsøgt at positionere sig som "de gode", der ønsker at bevare den vilde natur i Afrika og andre steder, alt imens Kina fremstilles som den store skurk. Der er da heller ingen tvivl om, at Kina ubetinget er det største marked for den illegale handel med eksempelvis elfenben, og man skal ikke være naiv over for de betragtelige strategiske interesser, landet har i Afrikas naturressourcer.

Ikke desto mindre må man konstatere, at verdens næststørste im-